

ГИЛБЪРТ ЧЕСТЪРТЪН ВЪРХЪТ НА ИГЛАТА

Част 0 от „Отец Браун“

Превод от английски: Анна Друмева, 2015

chitanka.info

Впоследствие отец Браун твърдеше, че е разрешил загадката в съня си. Естествено, това не бива да се възприема буквално, още повече че в онзи момент сънят му бе доста неспокоен. Още в ранни зори се събуждаше от чукането и трополенето от голямата постройка, или по-точно от недовършения строеж, който се издигаше точно срещу прозорците му — огромно здание с апартаменти, все още почти напълно закрито от скелето и табели с името на предприемачите „Суиндън и Санд“. По-късно чукането заглъхваше, но после отново се възобновяваше, тъй като „Суиндън и Санд“ се бяха специализирали в нова американска техника за циментова замазка. Тя, поради своята гладкост, якост, изолация и вечно удобство (както пишеше в рекламата), трябваше да бъде стегната в кофраж, при чието сковаване влизаха в употреба тежките чукове на майсторите. Отец Браун се опитваше да извлече някаква нищожна утеха от цялата история, като твърдеше, че шумотевецата го събужда точно навреме за сутрешната молитва и затова е едва ли не като камбанен звън за него. Все пак, казваше той, има нещо поетично в това християните да се разбуждат от еката на чуковете вместо от песента на камбаните. В интерес на истината обаче, строителните работи наистина смущаваха спокойствието му, но по друга причина. Над недостроения небостъргач като тъмен облак бе надвиснала заплахата от стачка, упорито раздухвана от вестниците. Вече беше ясно, че ако се стигне до там, предприемачите просто ще уволнят настоящите за по-високо заплащане работници и ще наемат други. Именно въпросът дали ще се стигне „до там“ тревожеше толкова много дребничкия свещеник или, иначе казано, той се притесняваше повече не от това, че тропотът на чуковете ще продължи вечно, а че е възможно те да замлъкнат всеки момент.

— Принципно — отбеляза отец Браун, взирайки се през дебелия стъкла на очилата в отсрещната постройка — бих предпочел работата да спре. В идеалния вариант строежът трябва да се прекратява още преди да е свалено скелето. Жалко е, че къщите изобщо биват довършвани — сега изглеждат толкова новички и изпълнени с надежда, блестящи с приказния обков на белите дъски. В повечето случаи довършиш ли дома си, той не след дълго се превръща в гробница.

Свещеникът се извърна с гръб към строежа и за малко не се сблъска с мъжа, който тъкмо бе прекосил улицата, за да дойде при него. Познаваше го достатъчно, за да счете появата му (при тези обстоятелства) за предвестник на връхлитаща буря. Господин Мастик бе доста набит, необичайно квадратната му глава издаваше произход отвъд географските граници на Европа, за сметка на което той се обличаше с грижливостта на конте, показваща силното му желание да мине за истински европейец. Отец Браун го бе виждал на няколко пъти да разговаря с младия Санд от строителната фирма и това изобщо не му се бе понаряло. Мастик бе начело на една от онези организации, които все още бяха новост в индустриалните взаимоотношения в Англия и които напоследък изникваха в резултат на крайните възгледи и на двете страни — армия от предимно чуждестранни работници, останали извън опеката на профсъюзите и готови да се цанят където и да е било срещу минимално заплащане. Въпросният Мастик очевидно се навърташе наоколо с надеждата да ги пласира и тук. Накратко казано, той вероятно водеше преговори как да се надхитрят профсъюзите и строителството да продължи с наемането на стачкоизменници. Отец Браун бе посветен в дебатите, защото в известен смисъл бе душеприказчик на хора и от двете страни, но тъй като капиталистите се кълняха, че той със сигурност е болшевик, а болшевиките тръбяха на всеослушание, че е реакционна вкаменелост, закостеняла в буржоазната идеология, може да се предположи, че свещеникът се е опитал да налее малко здрав разум и в двата лагера, но без никакъв видим резултат. Поднесената от Мастик вест обаче бе в състояние да изтръгне всеки от обичайната канава на спора.

— Викат ви да отидете при тях веднага — обяви господин Мастик със странен акцент. — Има заплаха за убийство.

Отец Браун мълчаливо последва вестносеца нагоре по стълбите и двамата се изкачиха на върха на скелето на недовършената сграда, където ги очакваха повече или по-малко познатите лица на ръководните лица от строителната компания. Сред тях бе и лицето, което преди време бе начело на компанията, но впоследствие се бе издигнало в необятните висини или, иначе казано, главата се беше увенчала с коронка, която я скриваше от хорските погледи като облак. С други думи, лорд Стейнс не само се бе оттеглил от строителната компания, но и бе изтеглен в камарата на лордовете и там изчезна.

Редките му публични появи бяха вяли, безрадостни и мрачни, но днешното му присъствие, в унисон с появата на Мастик, изглеждаше направо злокобно. Лордът бе слаб, с яйцевидна глава, хлътнали очи и рехава руса коса, склонен към оплешивяване, най-уклончивият и студен човек, когото свещеникът познаваше. Стейнс бе ненадминат в типичното оксфордско качество да казва „Несъмнено сте прав“ така, че да звучи „Несъмнено си мислите, че сте прав“, а в простичкото „Така ли мислите?“ винаги се четеше смазващия коментар „Какво друго бих могъл да очаквам от човек като вас?“. Отец Браун предполагаше, че лордът е не само отегчен, но и леко огорчен, макар да му бе трудно да определи истинската причина — дали задето е бил извикан да слезе от Олимп, за да посредничи при тези просташки свади, или просто защото вече не е в позицията да взема еднолично решения.

Като цяло отец Браун предпочиташе по-буржоазната част от съдружниците — сър Хюбърт Санд и племенника му Хенри — макар дълбоко в себе си да се съмняваше, че те клонят към някоя конкретна идеология. Вярно, сър Хюбърт бе спечелил широка популярност във вестниците — не само като голям покровител на спорта, но и като истински патриот, особено при кризите по време на и след голямата война. Във Франция бе пожънал славна репутация за човек на своите години, а след това сред работниците във военните заводи бе представян като „флагман на индустрията“, преодоляващ всички трудности. Вестниците го наричаха „човек със здрава ръка“, но пък вината за това не бе негова. В действителност той бе едър и сърдечен англичанин, великолепен плувец, добър провинциален аристократ и чудесен, макар и без нужната подготовка, военен. И наистина във външността му се долавяше някаква военна закваска. Сега беше понапълнял, но раменете му бяха опънати, къдравата коса и мустаците все още тъмнееха, въпреки че лицето му бе позавехнало и бледо. Племенникът му също бе едър, отракан и предприемчив, с относително малка главичка, която стърчеше под странен ъгъл, сякаш гледаше на нещата отвисоко — впечатление, което противостоеше на чудатото момчешко излъчване, създавано от пенснето, увиснало на заядливо вирнатия чип нос.

Отец Браун бе забелязал всичките тези подробности още предишния път, затова сега се насочи право към това, което бе привлякло вниманието на присъстващите. Върху средната дъска на

кофража бе закован лист хартия, на който бе написано нещо с разкривени, големи ръкописни букви, сякаш авторът е бил неграмотен или се е опитал да се престори на такъв. Съобщението гласеше следното: „Съветът на работниците предупреждава Хюбърт Санд, че ако намали надниците и уволни протестиращите работници, ще срещне справедливия гняв на трудещите се. Ако предизвестията за уволнение бъдат раздадени утре, той ще е мъртъв още преди залез-слънце“.

Лорд Стейнс внимателно огледа надписа, отстъпи настрана, извърна се към съдружника си и рече с доста странна интонация:

— Теб са те нарочили за жертва... Очевидно според тях не си струва дори и да си направят труда да ме убият.

Често пъти през съзнанието на отец Браун преминаваше като електрически удар някоя мисъл, пробудена незнайно от какво и защо, и сега отново го сполетя същото усещане. Връхлетялото го прозрение този път обаче бе наистина чудовищно, тъй като, предадено с думи, гласеше, че лордът не може да бъде убит, тъй като вече е мъртъв. Свещеникът на драго сърце би признал, че тази мисъл е безумна, но така или иначе от студената вгълбена незаинтересуваност на благородния съдружник, от мъртвешката бледност и враждебните очи винаги го бяха полазвали тръпки. „Този зеленоок тип — продължи извратеният мисловен процес — изглежда сякаш във вените му тече зелена кръв.“

Едно поне беше сигурно — че кръвта на сър Хюбърт в никакъв случай не е зелена, а червена — във всеки един смисъл на думата — тъй като сега тя бързо се изтегляше към увисналите му бузи с цялата живина и топлина, присъщи на неподправеното и невинно възмущение на добродушните хора.

— През целия си живот — заговори той със силен, но при все това разтреперан глас — не съм виждал нищо подобно. Може и да съм отстоявал своя позиция, но...

— Никой от нас не може да си позволи да отстоява своя позиция по този въпрос — намеси се пламенно племенникът му. — Опитях се да преговарям с тях, но... Полза никаква.

— Нали не вярвате наистина — обади се отец Браун, — че работниците ви...

— Както казах, аз съм отстоявал позициите си — продължи старият Санд все така треперливо, — но Бог ми е свидетел, че никога не ми е харесвала идеята да изнудвам английските работници със заплахата за евтина работна ръка...

— На никого от нас тази идея не му допада — рече младият мъж, — но доколкото ви познавам, чичо, сега вече въпросът е приключен.

Замълча за миг и добави:

— Както казахте, често сме спорели за подробностите, но що се отнася до цялостната политика...

— Приятелю — прекъсна го спокойно сър Хюбърт, — винаги съм се надявал, че между нас не ще изникнат истински противоречия по същинските въпроси.

От това изказване всеки добър познавач на английската природа веднага би заключил, че между двамата съществуват сериозни противоречия. Наистина, чичото и племенникът се различаваха почти толкова, колкото един англичанин се различава от американеца. Чичото хранеше английския идеал някой ден да се оттегли от бизнеса и да си изгради облик на провинциален аристократ, докато племенникът преследваше американския идеал да навлезе в бизнеса, да проникне в самия му механизъм, подобно на механик; беше работил рамо до рамо с майсторите и познаваше процесите и тайните на занаята. Приличаше на американец и в това, че се трудеше наред със зидарите не само като собственик, решил да държи под око служителите си, но също така и като равен с тях или най-малкото с гордост, че е добър в занаята колкото тях. Поради това често пъти бе приемал ролята на представител на работниците по технически въпроси, които бяха на стотици мили далеч от обичайните области на познанието на чичо му — политиката и спорта. Споменът за множеството случаи, при които младият Хенри бе излизал от кантората по риза, за да настоява за някаква отстъпка относно условията на труд, прибавяше странна сила и дори ожесточеност на сегашната му реакция, която бе в напълно противоположна посока.

— Този път те сами си го изпросиха! — извика той. — След подобна заплахата не ни остава нищо друго, освен да се опълчим срещу тях и да ги разгромим. Единственият изход е да уволним всички още сега, на момента. В противен случай ще се превърнем в посмешище за целия свят!

Старият Санд се намръщи, обзет от сходно възмущение, но заговори по-спокойно:

— Върху мен ще се изсипят множество укори за...

— Укори! — извика пронизително младият мъж. — Укори за това, че не сте склонили глава пред заплахата за смърт! Представете си само какви укори ще получите, ако отстъпите! Заглавията във вестниците ще крещат: „Флагманът на индустрията принуден да спусне платна“ или „Работодател отстъпва пред заплахата за убийство“.

— Особено — обади се лорд Стейнс с неприятен тон, — особено след като толкова често във вестниците са те описвали като „Здравата ръка в строителството“.

Санд отново бе почервенял, гласът му гъгнеше дебело изпод гъстите мустаци.

— Тук сте прав, естествено. Ако тези негодници си мислят, че се страхувам...

В този момент разговорът бе прекъснат от приближаването на слаб млад мъж. Още на пръв поглед се забелязваше, че е от този тип мъже, за които не само събратята му, но и жените като цяло смятат, че изглежда твърде добре, за да изглежда добре. Беше с красива къдрава коса и копринени мустачки и говореше като джентълмен, но с прекалено изискан и внимателен тон. Отец Браун веднага го разпозна като Рупърт Рей, секретаря на сър Хюбърт, когото често бе срещал в дома на господаря си, но никога досега не го бе зървал да крачи толкова устремено и със свъсено чело.

— Извинявам се за прекъсването — обърна се той към работодателя си, — но един човек настоява да ви види. Опитах се да го отпратя, но той твърди, че лично трябва да ви предаде някакво писмо.

— Значи първо е бил в дома ми? — Санд огледа изпитателно секретаря. — Ти си бил там от сутринта, така ли?

— Да, сър — отвърна Рупърт Рей.

За миг настъпи тишина, след това сър Хюбърт Санд безмълвно посочи да въведат мъжа и, разбира се, мъжът бе въведен.

Никой, дори и най-непридирчивата дама, не би казала, че новодошлият изглежда прекалено добре. Ушите му бяха огромни, в лицето приличаше на жаба, а очите му сезираха с ужасяваща съсредоточеност — усещане, което отец Браун отдаде на факта, че едното му око е стъклено. Всъщност свещеникът дори се изкушаваше

да повярва, че и двете очи на непознатия са стъклени, с толкова изцъклен поглед огледа групата. Богатият житейски опит на отца, който не се поддаваше на внушенията на въображението, с готовност предостави няколко съвсем логични и естествени причини за неестествения поглед, една от които бе злоупотребата с божествения дар на ферментирания плодов сок. Непознатият бе нисък и опърпан, в едната си ръка държеше цилиндър, а в другата голям запечатан плик.

Сър Хюбърт Санд го погледна и спокойно, но с глас, който прозвуча твърде слаб, за да идва от едрото му тяло, рече:

— А! Това си бил ти...

Протегна ръка към писмото, огледа присъстващите, сякаш за да им се извини, отвори плика и прочете съдържанието. След това го прибра във вътрешния си джоб и доста припряно и грубо заяви:

— Е, това решава въпроса. Няма място за повече преговори, а и без това не можем да им плащаме надниците, за които настояват. Хенри, бих искал да се видим отново и да поговорим за... за това как да ликвидираме нещата.

— Добре — отвърна Хенри с неприкрито недоволство, вероятно предпочиташе да го оставят сам да се заеме с „ликвидирането на нещата“. — Ще бъда горе в апартамент 188 следобед, трябва да проверя докъде са стигнали там.

Мъжът със стъкленото око, ако изобщо бе със стъклено око, сковано отстъпи настрана и окото на отец Браун (което в никакъв случай не бе стъклено) замислено проследи как се спуска по стълбата и изчезва долу на улицата.

На следващата сутрин отец Браун изпита непривичното усещане, че се е успал или най-малкото се събуди с убеждението, че е закъснял. Отчасти то се дължеше на спомена — спомен, подобен на сън — че се е събудил навреме, както обикновено, но после е заспал отново: едно познато преживяване за всички нас, но не и за дребничкия свещеник. Така или иначе, впоследствие той вярваше, благодарение на тази своя тайнствена страна, която обикновено оставаше скрита за околните, че именно в това откъснато тъмно островче от света на сънищата между двете събуждания е скрито съкровището на истината за този случай.

В онзи момент обаче той скочи целеустремено, нахлузи дрехите си, сграбчи пътьом големия чадър и се измъкна на улицата, където мрачното утро блестеше като натрошен лед по голямата черна сграда

отсреща. За негова изненада облените от студената светлина улици бяха почти празни, поради което той заключи, че едва ли е толкова късно, колкото се е опасявал. Царящото спокойствие обаче бе нарушено от грациозното стрелване на дълъг сив автомобил, който спря пред големия празен блок. Отвътре излезе лорд Стейнс и пое към входа, понесъл (доста вяло и отпуснато) два обемисти куфара. В същия този миг вратата се отвори и някой, вместо да излезе на улицата, отстъпи навътре в коридора. Стейнс като че ли извика нещо на човека вътре, който след секунда-две размисъл промени първоначалното си решение и излезе на прага, там двамата проведоха кратък разговор, след което благородникът пое с куфарите си нагоре по стълбите, а другият излезе на светло и свещеникът видя широките рамене и щръкналата глава на младия Хенри Санд.

Отец Браун щеше бързо да забрави тази доста странна среща, ако два дни по-късно младият мъж не пристигна със собствената си кола и не отправи настоятелна молба свещеникът да се качи в нея.

— Случи се нещо ужасно! — рече той. — Предпочитам да го споделя с вас, а не със Стейнс. Миналия ден Стейнс се появи с налудничавата идея да се настани в един от току-що завършените апартаменти. Затова трябваше да дойда рано и да му отключая вратата. Но това няма значение сега. Бих искал веднага да дойдете в дома на чичо ми.

— Да не е болен? — попита разтревожено свещеникът.

— Предполагам, че е мъртъв — отвърна племенникът.

— Как така предполагате, че е мъртъв? — попита отец Браун рязко. — Повикахте ли лекар?

— Не. Няма нужда от лекар, защото няма пациент... Няма смисъл да викаме лекар да огледа тялото, тъй като тялото го няма. Но аз се досещам къде може да е то... Истината е, че пазим в тайна случилото се вече втори ден. Чичо ми е изчезнал!

— Няма ли да е по-добре — предложи любезно отец Браун — да ми разкажете какво точно се е случило от началото до края?

— Знам, че е срамота да разправам такива глупости за горкия старец, но хората стават такива, когато са уплашени. Не умея да крия, такъв съм си, ала все пак, ако скъсим пълната версия... Няма да ви запозная с нея, тъй като бихте я сметнали за пълна измислица,

клеветене и безпочвено хвърляне на подозрения. Така че с две думи: нещастният ми чичо се е самоубил.

В този момент колата вече минаваше през покрайнините на града и навлизаше в гората, а половин миля по-навътре в сгъстяващите се букове бяха портите на малкото имение на сър Хюбърт Санд. Имението се състоеше от парк и просторна градина, която се спускаше терасовидно с известна класическа помпозност до брега на най-голямата река в района. Щом пристигнаха в къщата, Хенри преведе свещеника доста набързо през стаите от времето на крал Джордж и излязоха от другата страна, където мълчаливо се спуснаха по обсипания с цветя стръмен склон, от чийто връх като от птичи поглед се виждаше мътната река. Тъкмо завиха по пътеката край огромна класическа делва, увенчана с преплетен венец от здравец, когато отец Браун зърна раздвижване в шубрака под тях, няколко клончета се разклатиха, сякаш докоснати от крилцата на сепнати птички.

Сред младите дървета на брега на реката две фигури се отскубнаха от прегръдката си и се раздалечиха; едната бързо се шмугна в сенките, а другата се отправи към новодошлите. Възцари се внезапна и необяснима тишина, нарушена от тромавия изказ на Хенри Санд:

— Ако не се лъжа, познавате отец Браун, лейди Санд.

Свещеникът наистина я познаваше, но почти бе готов да се закълне, че не е тя. Лицето ѝ бе преbledняло и сгърчено като театрална маска и макар тя да бе много по-млада от съпруга си, в този момент изглеждаше най-древното нещо в това старо имение. В подсъзнанието на отца нещо трепна и той си даде сметка, че тя наистина е по-древна, поне що се отнася до родословие и кръв, тъй като имението всъщност бе нейно. Семейството ѝ на обеднели аристократи го притежаваше от векове, а сега тя само бе възвърнала славата му, като се бе омъжила за богат предприемач. Така или иначе, в този миг тя приличаше на стар портрет или на дух. Бледото ѝ лице бе от онзи изпит, но въпреки това овален тип, познат от старите портрети на Мери Шотландска, а изражението ѝ дори надхвърляше обичайната необичайност на ситуацията, в която съпругът ѝ бе изчезнал и най-вероятно бе извършил самоубийство. Отец Браун несъзнателно се запита с кого ли бе говорила тя в храсталака.

— Предполагам, че вече сте научили ужасната новина — започна тя безутешно. — Горкият Хюбърт сигурно се е пречупил под натиска на жестоките революционери и в помрачението си е посегнал на живота. Не знам дали бихте могли да направите нещо, дали изобщо тези ужасни болшевики могат да бъдат накарани да платят за деянието си. Та те го преследваха до смърт!

— Покрусен съм от новината, лейди Санд — отвърна отецът. — И освен това, признавам, съм объркан. Говорите за натиск и преследване, но наистина ли мислите, че човек може да отнеме живота си само заради един лист хартия?

— Предполагам — присви чело дамата, — че е имало и други средства, освен заплахата.

— Случаят е ясен пример за грешките, които човек допуска неволно — отбеляза тъжно свещеникът. — И през ум не би ми минало, че съпругът ви би постъпил толкова нелогично, че да умре, за да избегне смъртта.

— Така е — кимна тя мрачно. — Самата аз никога не бих го повярвала, ако не бе написано със собствената му ръка.

— Какво? — възкликна отец Браун и подскочи като заек, чул стъпките на ловеца.

— Да — потвърди спокойно лейди Санд. — Оставил е писмено признание за намеренията си да се самоубие, така че, страхувам се, няма съмнение какво точно се е случило. — След тези думи тя пое нагоре по пътеката с абсолютната самота на призрак.

Очилата на отца се обърнаха с безмълвен въпрос към пенснето на Хенри Санд. След секунда колебание въпросният джентълмен заговори с обичайния си рязък и безчувствен маниер:

— Да, наистина изглежда напълно ясно какво е сторил. Той бе великолепен плувец и слизаше тук всяка сутрин, за да се гмурне в реката. Дошъл е както обикновено, съблякъл е халата, още е там, на тревата. Накрая е оставил послание, че това е последното му плуване към смъртта или нещо подобно.

— Къде е писмото?

— Не е писмо, издълбал е посланието на онова дърво, дето е надвиснало над водата. Предполагам, че това е последното нещо, на което се е спрял погледът му на този свят, точно до халата. Елате да видите.

Отец Браун се спусна по последната тераса и надникна под наклоненото дърво, чиито листа почти се потапяха във водата. На гладката кора ясно се виждаха внимателно издълбаните думи: „Последно плуване, а след това потапяне завинаги. Сбогом. Хюбърт Санд“. Погледът на свещеника бавно се изкачи на брега и се спря на великолепна одежда в червено и жълто с жълти пискюли; вдигна халата и започна да го върти в ръцете си. В този момент с периферното си зрение мярна движение, висока тъмна фигура се придвижваше от едно дърво зад друго, сякаш по следите на изчезналата господарка на имението. Отец Браун нито за миг не се усъмни, че това е мъжът, с когото тя се бе разделила при появата им. Още по-малко съмнения изпитваше към факта, че това е секретарят на покойника, господин Рупърт Рей.

— Разбира се, може да е решил да остави послание чак в последния момент — промълви той, без да вдига поглед от червено-жълтата одежда. — Всички сме чували за любовни послания, издълбавани в кората на дърветата, така че защо да няма и такива предсмъртни писма?

— Едва ли е носил принадлежности за писане в джобовете на халата си — отвърна младият Санд. — Естествено, че човек би написал съобщението си на кората на дърво, ако не разполага с писалка, мастило и хартия.

— Доста сложно ми се вижда — рече мрачно свещеникът. — Но не за това си мислех. — Замълча за миг и добави доста по-оживено: — Честно казано, мислех си при какви обстоятелства човек би предпочел да остави посланието си на кората на едно дърво, дори и да разполага с комплект първокачествени писалки, литри мастило и кашони с хартия.

Хенри го гледаше сепнато, пенснето бе увиснало на чипия му нос.

— Какво искате да кажете? — попита той рязко.

— Ами — поде бавно отец Браун — не ме разбирайте буквално, че пощальонът ще носи вместо писма цепеници или че ще изпратите картичка на приятел просто като залепите марка на някоя ела. Трябва да е доста особена ситуацията — по-скоро трябва да е доста особен човекът, който ще предпочете този тип дървесна кореспонденция. Но предвид ситуацията и човека, повтарям вече казаното. Той пак би издълбал посланието си на дървото, дори и, както се пее в песента,

цялата земя да бе лист хартия, а морето да бе от мастило; дори и тази река да бе от вечно мастило, а дърветата наоколо да бяха пачи пера и писалки.

Беше очевидно, че волното въображение и метафорите на свещеника доста стреснаха Санд, но пък не беше толкова ясно дали това е защото те са останали неразбираеми за него или, напротив, защото бе започнал да ги разбира.

— Нали си давате сметка — продължи свещеникът, опипвайки замислено халата, — че човек няма как да остави образец от най-добрия си почерк върху кората на едно дърво. И ако този човек не е онзи човек, за да бъда по-ясен... А!

Сведе поглед към червения халат, на пръв поглед като че ли червеният цвят като по магия се бе пренесъл от плата върху пръста му, но за разлика от него, и двете лица, сведени надолу, бяха пребледнели.

— Кръв! — обяви отец Браун и за миг настана мъртвешка тишина, ако изключим мелодичния ромон на реката.

Хенри Санд се прокашля и подсмръкна — звуци, които нямаха нищо общо с мелодичността. След това с пресипнал глас попита:

— Чия е тази кръв?

— О, моя е — отвърна свещеникът, но не се усмихна.

След миг добави:

— Имало е игла и аз се убодох... Явно вие все още виждате само върха на айсберга... или по-скоро върха на иглата, в случая. Но аз си давам ясна сметка какво се крие под него.

Той засмука пръста си като дете.

— Разбирате ли — продължи той след малко, — халатът е бил сгънат и захванат с игла. Никой не би могъл да го облече, без да се убоде. Простичко казано, Хюбърт Санд изобщо не е обличал този халат. Както и не той е оставил посланието на дървото. Нито пък се е удавил в реката.

Кацналото на любопитния нос на Хенри пенсне падна на земята, но той не помръдна, вкаменен от изненада.

— Което ни връща — продължи добродушно отец Браун — към тайнственото лице, което предпочита да оставя личните си послания по дърветата, подобно на картинното писмо на Хиавата^[1]. Санд е разполагал с всичкото време на света, преди да се удави. Защо не е написал истинско писмо до съпругата си като всеки разумен човек?

Или по-скоро въпросът е: „Защо другият не е оставил писмо до съпругата, както би постъпил всеки разумен човек?“. Защото е трябвало да фалшифицира почерка на съпруга, което е доста трудно, особено сега, след като се появила толкова много специалисти графолози. Но никой не би могъл да наподоби собствения си почерк, да не говорим за чужд, когато дълбае главни букви в кората на дърво. Това не е самоубийство, господин Санд. Ако изобщо тук има нещо, то е убийство.

Папратта и ниските клонки на полегналите храсти изпращяха под стъпките на едрият млад мъж, който пристъпи напред като Левиатан и се надвеси над свещеника с издаден напред тънък врат.

— Вече казах, че не умея да крия — рече той, — а и подозирах нещо подобно... Дори бих казал, че го очаквах от доста време. Да ви кажа право, едва успях да се държа любезно към него — и към двамата дори!

— Какво искате да кажете? — погледна го строго в очите свещеникът.

— Искам да кажа, че след като вие доказахте, че става дума за убийство, аз ще ви кажа кои са убийците.

Отец Браун не отговори и младежът продължи възбудено:

— Споменахте, че понякога хората пишат любовни послания по дърветата. Истината е, че на същото това дърво има и любовни послания. Горе, скрити в листака, са издълбани два преплетени инициала. Предполагам знаете, че лейди Санд е наследницата на имението и тя е познавала онова проклето конте, секретаря, още преди да се омъжи. Сигурно още тогава са идвали тук, разменяли са си клетви за вярност и са ги записвали на това оброчно дърво. А сега са използвали същото оброчно дърво за друго — от сантимент, вероятно, или просто за икономия.

— От вашите думи излиза, че те са по-лоши и от най-извратените престъпници — измърмори отец Браун.

— Нима в полицейските хроники няма доказателства за съществуването на такива хора? — възкликна развълнувано Санд. — Нима не е имало любовници, чиито дела превръщат любовта в по-ужасна от омразата? Нима не сте чували за Бодуел и легендата за кървавите любовници^[2]?

— Знам легендата за Бодуел — отвърна свещеникът. — Освен това знам, че не е нищо повече от легенда. Но е истина, че понякога излишните съпрузи са отстранявани по този начин. В този ред на мисли, къде ли е отстранен сър Хюбърт? Искам да кажа, къде са скрили тялото?

— Предполагам, че са хвърлили трупа в реката — изсумтя презрително младият мъж.

Отец Браун премига замислено и рече:

— Реката е подходящо място за скриване на въображаем труп. Но е изключително неподходящо място за скриване на истинско тяло. Лесно е да кажете, че сте го хвърлили във водата и то е било отнесено в морето. Но ако наистина го направите, шансът е сто към едно тялото да се озове някъде съвсем наблизо на брега. Според мен те са измислили по-добър план, в противен случай трупът вече щеше да е намерен. И ако по него има следи от насилие...

— О, забравете за тялото! — прекъсна го раздразнено Хенри. — Собственото им писание по проклетото дърво не е ли достатъчно доказателство?

— Трупът е основното доказателство при едно убийство — отвърна свещеникът. — В девет от десет случая най-важният проблем е как да се скрие тялото, че да не бъде намерено.

Настъпи тишина, отец Браун продължи да си играе с червения халат и накрая дори го разпротря по блестящата трева на брега. Макар и да бе свел глава, улисан в това занимание, усещаше, че целият пейзаж се е променил от присъствието на трети човек, притаил се неподвижно като градинска статуя.

— Между другото — сниши глас той, — как си обяснявате дребничкия мъж със стъкленото око, който донесе писмо на чичо ви онзи ден? На мен ми се стори, че след като го прочете, той изведнъж се промени, затова и не се изненадах толкова от новината за самоубийството. Ако не се лъжа, онзи тип е частен детектив.

— Ами... — поде колебливо Хенри — може и да е бил частен детектив. Понякога съпрузите прибегват към услугите им в такива семейни трагедии, нали? Предполагам, че е събрал доказателства за любовната афера и затова...

— Не бих говорил толкова високо — прекъсна го отец Браун, — тъй като в момента той ни наблюдава иззад онези храсти.

Двамата вдигнаха глави. Зловещият тип със стъкленото око наистина бе вперил в тях зловещия си поглед и сега, сред белите цветя в изящната градина, изглеждаше още по-ужасяващ.

Хенри Санд с неочаквана за килограмите си бързина скочи на крака и сърдито запита детектива какво прави тук, а след това, без да му даде възможност да отговори, му заповяда веднага да напусне имението.

— Лорд Стейнс — отвърна гоблинът — очаква отец Браун в къщата за кратък разговор.

Хенри Санд ядосано се извърна, но свещеникът отдаде гнева му на неприязънта, която, както знаеха всички, изпитваше към благородника. Преди да поемат нагоре по пътеката, отец Браун се спря за миг, сякаш за да проследи шарките по гладкия дървесен ствол, като мимоходом потърси с поглед скрития и по-вехт знак, за който се твърдеше, че е символ на стара любов. След това отново се взря в подългото предполагаемо предсмъртно писмо.

— Тези букви не са ли ви познати? — попита той. Смълчаният му спътник поклати глава и той добави: — А на мен ми напомнят за онзи лист със заплахата за отмъщение от стачниците.

* * *

— Това е най-трудният и странен случай, с който съм се сблъскавал — рече отец Браун, когато месец по-късно се настани срещу лорд Стейнс в наскоро обзаведения апартамент 188, последния, който бе довършен преди избухването на стачката и уволнението на работниците. Вътре бе изненадващо приятно и уютно; лорд Стейнс черпеше с грог и пури и като цяло се опитваше да се държи приятелски, макар и все още твърде студено и леко високомерно.

— Това означава много, като се има предвид опитът ви — отвърна Стейнс. — Но пък детективите, в това число и нашият приятел със стъкленото око, като че ли изобщо не са в състояние да съзрат решението на загадката.

Отец Браун остави пурата в пепелника и внимателно отвърна:

— Работата не е в това, че не съзират решението на загадката, а че не виждат самия проблем.

— Аха — кимна домакинът. — В такъв случай вероятно и аз не съм в състояние да видя проблема.

— Проблемът е изключителен и неповторим поради единствен факт — рече свещеникът. — Нещата изглеждат така, сякаш престъпникът целенасочено е възприел две съвсем различни стратегии, всяка от които може да му донесе успех, но взети заедно, те взаимно се обезсилват. Убеден съм, че една и съща ръка е написала прокламацията с болшевишката заплаха за убийство и предсмъртното писмо на дървото. Сигурно ще възразите, че все пак прокламацията си е пролетарска прокламация, че някои крайно настроени работници са решили да убият работодателя си и наистина са го сторили. Дори и това да е вярно, необяснимо е защо те — или някой друг — са оставили следа, която води в съвсем друга посока, а именно самоубийство. Аз обаче съм сигурен, че тази хипотеза не е вярна. Някой работник, колкото и да е разгневен, не би направил подобно нещо. Познавам тези хора добре, познавам добре и водачите им. Немислимо е някой като Том Брус или Хоган да се реши на убийство, след като има прекрасната възможност да разпне жертвата си по вестниците. Всеки здравомислещ човек би казал, че това е истинска лудост. Не, тук си имаме работа с лице, което първо е изиграло ролята на възмутен работник, а след това на самоубил се работодател. Защо, в името на всички загадки? Ако е мислел, че версията за самоубийство ще мине безпрепятствено, защо преди това е извадил заплахата за убийство? Вероятно ще кажете, че идеята за самоубийството му е хрумнала след това; решил е, че тя няма да предизвика толкова много съмнения и въпроси. Но няма как да не си е давал сметка, че вече е насочил мислите ни към убийство, докато първостепенната задача на всеки разумен човек би била да се стреми да не събужда подобни подозрения. Ако идеята му е хрумнала впоследствие, то тя е плод на твърде безидеен човек. А на мен ми се струва, че нашият убиец е човек с внимателно обмислени идеи. Става ли ви нещо ясно от цялата тази история?

— Не, но разбирам какво се опитвате да ми кажете — отвърна Стейнс — с твърдението си, че не виждаме истинския проблем. Въпросът не е просто кой е убил Санд, а защо някой би го заплашил с убийство, а след това би се опитал да го представи като самоубийство.

Лицето на отец Браун бе свъсено, краят на стиснатата между устните му пура проблясваше и потъмняваше ритмично, сякаш следваше несъзнатите пулсации от усилената работа на мозъка. Заговори като че ли само на себе си:

— Хайде да проследим нещата внимателно, да се опитаме да разделим нишките на мисълта една от друга. Заплахата за убийство обезсмисля версията за самоубийство, следователно изобщо не е трябвало да я отправя. Но все пак той го е направил, така че със сигурност е имал някаква причина. Причината е била толкова важна, че се е примирил с опасността да разколебае основната си версия — тази за самоубийството. С други думи, заплахата за убийство всъщност не е заплаха за убийство. Искам да кажа, че той не я е използвал като обикновена заплаха за убийство, той не е целял да прехвърли върху друг вината за убийството, а я е използвал по друга причина. Планът му се е нуждаел от тази прокламация, че Санд ще бъде убит, независимо от това дали тя ще насочи подозренията към друг виновник или не. Сама по себе си прокламацията е била нужна по някаква причина. Каква е тя?

През следващите пет минути той съсредоточено сякаш димеше с невъзможността на истински вулкан, а сетне продължи:

— Какво прави заплахата за убийство, освен че хвърля подозренията върху стачниците? Какъв беше ефектът от нейната поява? Веднага се вижда, че всъщност тя постигна точно противоположния резултат от този, който уж целеше. В заплахата се предупреждаваше Санд да не уволнява работниците, а вероятно това бе единственото нещо на света, което наистина можеше да го накара да ги уволни. Не бива да забравяме що за човек бе той и каква му бе репутацията. Когато глупавите ни сензационни вестници те наричат „мъж със здрава ръка“ и „флагман на индустрията“, когато всички изтънчени сноби те смятат за спортсмен, просто не можеш да отстъпиш само защото са те заплашили с оръжие. Все едно да се появиш в Аскот с бял цилиндър с бяло перо. Това веднага би унищожило себеуважението ти, а всеки човек, който не е пропаднал негодник, наистина питае в себе си себеуважение. Санд не беше негодник, той бе смел мъж, освен това бе импулсивен. Заплахата му подейства мигновено, като заклинание, дори племенникът му, който

повече или по-малко е свързан с работниците, веднага заяви, че ултиматумът трябва да бъде категорично отхвърлен.

— Точно така — кимна лорд Стейнс. — И на мен ми направи впечатление. — Двамата се спогледаха за миг и лордът нехайно добави: — Значи мислите, че истинската цел на престъпника е била да...

— Уволни работниците! — прекъсна го въодушевено свещеникът. — Да прогони стачниците или както искате го наречете, но със сигурност целта му е била да се преустанови работата. Той е искал работата да спре веднага и да дойдат стачкоизменниците. Това е била истинската му цел, но защо, само господ знае. И той я постигна, без да се интересува от пробудените същевременно подозрения за революционерите убийци. А след това... След това нещо се объркало. Тук мога само да предполагам, но единственото обяснение, за което се сецам, е, че нещо е започнало да привлича вниманието към истинските проблеми, към причината, поради която е искал да преустанови строителните работи. И тогава в отчаянието си доста набързо се е опитал да съчини историята за самоубийството само защото тя ни отвежда не към сградата, а към реката.

Скритите зад дебелите стъкла на очилата очи внимателно обиколиха богатото обзавеждане и качествените мебели, издаващи изтънчения вкус на един тих светски мъж; цялата обстановка бе в рязък контраст със спомена за двата куфара, с които обитателят на апартамента бе пристигнал съвсем наскоро в току-що довършеното жилище. След това отецът рязко продължи:

— Накратко казано, убиецът се е страхувал от нещо или някого в тази сграда. Между другото, вие защо дойдохте да живеете тук? И в този ред на мисли, младият Хенри ми каза, че сте имали среща рано онази сутрин, когато се нанесохте. Вярно ли е?

— Ни най-малко — отвърна Стейнс, — още предишната вечер чичо му ми даде ключа. Нямам никаква представа защо Хенри е бил тук сутринта.

— Аха — кимна отец Браун, — аз пък имам... Стори ми се, че доста го сепнахте с появата си тогава.

— И все пак — отвърна Стейнс с блясък в сиво-зелените очи — вие като че ли все още таите някакви съмнения към мен.

— Две са съмненията ми към вас. Първото е защо изобщо сте се оттеглили от бизнеса със Санд. И второто е защо дойдохте да живеете в един от неговите апартаменти.

Стейнс замислено си дръпна от пурата, изтръска пепелта и позвъни със звънчето, поставено на масата пред него.

— Извинявайте — рече той, — ще повикам още двама души да се присъединят към нашето обсъждане. Сега ще дойде Джаксън, дребният детектив, когото познавате, а малко по-късно ще мине и Хенри Санд.

Отец Браун стана, прекоси стаята и замислено впи поглед в камината.

— А междувременно — продължи Стейнс — нямам нищо против да отвърна на двата ви въпроса. Оттеглих се от компанията, тъй като усещах, че се върши нещо нечисто и някой краде пари. А после се върнах и се настаних в този апартамент, тъй като исках да разбера истината за смъртта на стария Санд — тук, на място.

Свещеникът се извърна, детективът бе влязъл в стаята. Без да вдига поглед от килимчето пред камината, той повтори:

— На място...

— Джаксън ще ви каже — продължи лордът, — че сър Хюбърт го нае да разследва кой краде парите на компанията. Онзи път, когато се видяхме, той бе дошъл, за да предостави доклада си. И на другия ден Хюбърт изчезна.

— Да — обади се отец Браун, — но вече знам къде е изчезнал. Знам къде е тялото.

— Как така? — възкликна домакинът.

— Тялото е тук — потупа по килимчето свещеникът. — Тук, под елегантния персийски килим в тази уютна и удобна стая.

— Как го разбрахте, по дяволите?

— Сега си спомних, че го разбрах в съня си.

Притвори очи, сякаш за да си припомни съня, и продължи унесено:

— Целият този случай се върти около въпроса „Къде да скрием тялото?“, а отговора го разбрах в съня си. Всяка сутрин се будех от чукането от строежа. Онази сутрин се събудих, заспах отново и когато пак отворих очи, си мислех, че съм се успал и закъснявам. Но не беше така. Защо? Защото онази сутрин, въпреки че стачниците бяха

уволнени и работата бе спряла, аз пак бях чул чукане от строежа. Кратко, забързано чукане в малките часове преди зазоряване. Спящият човек несъзнателно се разбужда при познат звук и обикновено заспива отново, тъй като обичайният звук не е в обичайния час. Защо престъпникът е искал работата изведнъж да спре и след това да продължи, но с нови работници? Защото ако на следващия ден бяха дошли старите работници, те щяха да открият, че през нощта се е променило нещо. Старите работници щяха да знаят докъде са стигнали предишната вечер и щяха да забележат, че през нощта някой е направил замазката на пода в тази стая. Някой, който е знаел как да го на прави, който често се е трудел наравно с тях и е усвоил занаята...

Вратата се отвори и през пролуката надникна малка главичка, кацнала на дебел врат, проблесна пенсне.

— Хенри Санд твърдеше — отбеляза отец Браун, зареял поглед в тавана, — че не умее да крие. Струва ми се, че е бил доста несправедлив към себе си.

Хенри Санд рязко се извърна и изчезна обратно в коридора.

— Той не само успешно е скривал кражбите от компанията в продължение на години — продължи свещеникът разсеяно, — но и когато чичо му се досетил, Хенри е скрил трупа по нов и оригинален начин.

В този миг Стейнс отново разклати звънчето, само че този път много по-силно и яростно, а дребният мъж със стъкленото око се изстреля след беглеца с въртеливото движение на образ от калейдоскоп. Отец Браун плъзна поглед през прозореца до малкото балконче и видя как долу на улицата изскачат петима-шестима души, спотаявали се до този момент иззад дърветата и оградите; мъжете се разгърнаха във ветрило и така образуваха мрежа, в която да хванат излетелия като куршум през входната врата злодей. Свещеникът бе разгадал истинските събития, разиграли се в тази стая, в която Хенри бе удушил Хюбърт и бе скрил тялото му под дюшето, като за целта бе спрял работата по цялата сграда. Убождането с иглата бе събудило подозренията му, бе го накарало да прозре, че тези следи са лъжливи. В крайна сметка смисълът от убождането бе в това, че иглата прави цялата история с халата и самоубийството безсмислена.

Струваше му се, че вече започва да разбира Стейнс, а отец Браун обичаше да събира странни типове, загадка за околните. Сега

съзнаваше, че в сърцето на отегчения джентълмен, за когото първоначално бе решил, че във вените му тече зелена кръв, пламти студеният зелен пламък на съвестта и честта, накарали го първо да се оттегли от нечистия бизнес, а след това да се върне, засрамен от бягството си, и със самоотвержеността на истински детектив да разпъне лагера си на самото място, където е скрит трупът. С това той бе подплашил убиеца, който в отчаянието си бе прибегнал до алтернативната постановка с халата и удавянето. Всичко това бе очевидно и ясно, но преди да загърби вечерния сумрак и изгряващите звезди, отец Браун вдигна поглед към огромните черни туловища на циклопските сгради и се замисли за Египет и Вавилон и за всичко онова, което е едновременно вечно и мимолетно творение на човека.

— Бях прав, когато в началото казах, че случаят ми напомня онзи стих за фараона и пирамидата. Дом, изграден от стотици домове, ала всъщност само гробница човешка.

---

[1] Хиавата е легендарен индиански герой от племето на ирокезите. Тук по-вероятно отец Браун говори за едноименната поема „Хиавата“ на Хенри Уодсуорт Лонгфелоу (1807–1882), в която героят записва мъдростта на предците с „картинно писмо на брезова кора“. — Бел.прев. ↑

[2] Граф Джеймс Бодуел, любовник и впоследствие трети съпруг на Мери Шотландска, смятан за основно лице в заговора за убийството на втория ѝ съпруг лорд Дарнли. — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.